

SANCTI BERNARDI
OPERA OMNIA

MEDITATIONES PISSIMÆ.

SANCTI BERNARDI

ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

OPERA OMNIA

POST HORSTIUM DENUO RECOGNITA, REPURGATA, ET IN
MELIOREM DIGESTA ORDINEM, NECNON NOVIS
PRÆFATIONIBUS, ADMONITIONIBUS, NOTIS ET
OBSERVATIONIBUS, INDICIBUSQUE COPIOSISSIMIS
LOCUPLETATA ET ILLUSTRATA,

CURIS D. JOANNIS MABILLON,
PRESBYTERI ET MONACHI BENEDICTINI E
CONGREGATIONE S. MAURI.

Editio quarta, emendata et aucta.

VOLUMEN SECUNDUM
Pars prior, tomus quintus,

col. 661-692

**MEDITATIONES PISSIMÆ DE COGNITIONE HUMANÆ
CONDITIONIS.**

PARISIIS,
APUD GAUME FRATRES, BIBLIOPOLAS,
VIA DICTA POT-DE-FER, N° 5.
MDCCCXXXIX.

In omnibus fere manuscriptis Bernardo tribuuntur, et
quidem sæpe, « De interiori homine, » inscriptæ. Exstant

nihilominus apud Hugonem Victorinum sub titulo « libri quarti de Anima : » quanquam nec illius esse videantur. In codice Dunensi hanc præferunt epigraphen : « Tractatus utilis ex verbis B. Bernardi abbatis Claræ-Vallensis et aliorum Patrum, de Interiori homine, quomodo Deum inveniatur. » Certe aliquoties Ambrosii, Augustini, et Boetii sententiæ, nedum Senecæ, referuntur in his Meditationibus : quæ non semel sub nomine Bernardi laudantur in Bernardino, seu in pervetusto libro *Florum ex Bernardo*, nempe in lib. 5, capp. 10, 11, 13, 17, 44, 48 ; tametsi pauca ex vulgatis Bernardi operibus in his Meditationibus afferuntur : quæ Bernardo nec indignæ sunt, nec tamen ejus esse nobis videntur, cum ob styli dissimilitudinem, tum ob carminum citationes, Bernardo insolitas ; ne quid dicamus de illa peccatorum confessione, quæ fit a cap. 9, longe alia ab ea quæ est apud Bernardum in tractatu *De gradibus humilitatis*, cap. 18.

CAPUT PRIMUM. DE DIGNITATE HOMINIS.

1. Multi multa sciunt, et se ipsos nesciunt. Alios inspiciunt, et se ipsos deserunt. Deum quærent per ista exteriora, deserentes sua interiora, quibus interior est Deus. Idcirco ab exterioribus redeam ad interiora, et ab inferioribus ad superiora ascendam : ut possim cognoscere unde venio, aut quo vado ; quid sum, vel unde sum ; et ita per cognitionem mei valeam pervenire ad cognitionem Dei. Quanto namque in cognitione mei proficio, tanto ad cognitionem Dei accedo. Secundum interiorem hominem tria in mente mea invenio, per quæ Deum recolo, conspicio, et concupisco. Sunt autem hæc tria, memoria, intelligentia, voluntas sive amor. Per

memoriam reminiscor : per intelligentiam intueor ; per voluntatem amplector. Cum Dei reminiscor, in memoria mea eum invenio, et in ea de eo et in eo delector, secundum [662] quod ipse mihi donare dignatur. Intelligentia intueor quid sit Deus in se ipso ; quid in Angelis, quid in sanctis, quid in creaturis, quid in hominibus. In se ipso est incomprehensibilis, quia principium et finis : principium sine principio, finis sine fine. Ex me intelligo quam incomprehensibilis sit Deus ; quoniam me ipsum intelligere non possum, quem ipse fecit. In Angelis est desiderabilis, quia in eum desiderant prospicere : in sanctis est delectabilis, quia in eo assidue felices lætantur : in creaturis est admirabilis, quia omnia potenter creat, sapienter gubernat, benigne dispensat : in hominibus est amabilis, quia eorum Deus est, et ipsi sunt populus ejus. Ipse in eis habitat tanquam in templo suo, et ipsi sunt templum ejus : non dedignatur singulos, neque universos. Quisquis ejus meminit, eumque intelligit ac diligit, cum illo est.

2. Diligere eum debemus, quoniam ipse prior dilexit nos, et ad imaginem et similitudinem suam nos fecit, quod nulli alii creaturæ donare [663] voluit. Ad imaginem Dei facti sumus ; hoc est, ad intellectum et notitiam Filii, per quem intelligimus et cognoscimus Patrem, et accessum habemus ad eum. Tanta cognatio est inter nos et Dei Filium, quod ipse imago Dei est, et nos ad imaginem ejus

facti sumus ; quam cognationem etiam ipsa similitudo testatur, quoniam non solum ad imaginem, sed et ad similitudinem ejus facti sumus. Oportet itaque id quod ad imaginem est, cum imagine convenire, et non in vacuum nomen imaginis participare. Repræsentemus ergo in nobis imaginem ejus in appetitu pacis, in intuitu veritatis, et in amore charitatis. Teneamus eum in memoria, portemus in conscientia, et ubique præsentem veneremur. Mens siquidem nostra eo ipso ejus imago est, quo ejus capax est, ejusque particeps esse potest. Non propterea ejus imago est, quia sui meminit mens, seque intelligit ac diligit ; sed quia potest meminisse, intelligere, ac diligere a quo facta est : quod cum facit, sapiens ipsa fit. Nihil enim tam simile est illi summæ Sapientiæ, quam mens rationalis, quæ per memoriam, intelligentiam et voluntatem in illa Trinitate ineffabili consistit. Consistere autem in illa non potest, nisi ejus meminerit, eumque intelligat, ac diligit. Meminerit itaque Dei, ad cujus imaginem facta est ; eumque intelligat, diligit, atque colat, cum quo potest semper esse beata. Beata anima, apud quam Deus requiem invenit, et in cujus tabernaculo requiescit. Beata quæ dicere potest : *Et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo* (Eccli. XXIV, 12). Negare siquidem requiem cœli ei non poterit.

3. Cur ergo nos deserimus, et in his exterioribus Deum quærimus, qui apud nos est, si

nos velimus esse apud eum ? Revera nobiscum est, et in nobis : sed adhuc per fidem, donec videre mereamur per speciem. *Novimus*, inquit Apostolus, *habitare Christum per fidem in cordibus nostris* (Ephes. III, 17) : quia Christus in fide, fides in mente, mens in corde, cor in pectore. Per fidem ergo recolo Deum creatorem ; adoro redemptorem, exspecto salvatorem. Credo videre in omnibus creaturis, habere in me ipso ; et, quod his omnibus ineffabiliter jucundius atque beatius est, cognoscere in se ipso. Patrem namque et Filium cum sancto Spiritu cognoscere, vita est æterna, beatitudo perfecta, summa voluptas. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec [664] in cor hominis ascendit, quanta claritas, quanta suavitas, et quanta jucunditas maneat nos in illa visione, quando Deum facie ad faciem videbimus ; qui est lux illuminatorum, requies exercitatorum, patria redeuntium, vita viventium, corona vincentium. Ita in mente mea quamdam imaginem illius summæ Trinitatis invenio : ad quam summam Trinitatem recolendam, inspiciendam, et diligendam, ut ejus recorder, ea delecter, et eam complectar et contempler, totum id quod vivo, debeo referre. Mens imago Dei est, in qua sunt hæc tria : id est memoria, intelligentia et voluntas. Memoriae attribuimus omne quod scimus, etiamsi non inde cogitemus. Intelligentiæ tribuimus omne quod verum cogitando invenimus, quod etiam memoriæ commendamus :

voluntati, omne quod cognitum et intellectum, bonum et verum esse expetimus. Per memoriam Patri similes sumus, per intelligentiam Filio, per voluntatem Spiritui sancto. Nihil in nobis tam simile Spiritui sancto est, quam voluntas vel amor sive dilectio, quæ excellentior voluntas est. Dilectio namque donum Dei est, ita quod nullum hoc dono Dei est excellentius. Dilectio namque quæ ex Deo est, et Deus est, proprie Spiritus sanctus dicitur, per quam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris (Rom. V, 5), per quam tota Trinitas in nobis habitat.

CAPUT II. DE MISERIA HOMINIS, HORRORE MORTIS, ET DISTRICTIONE SUPREMI JUDICIS.

4. Secundum exteriorem hominem de parentibus illis venio, qui me ante fecerunt damnatum, quam natum. Peccatores peccatorem in peccato suo genuerunt, et de peccato nutriverunt. Miseri miserum in hanc lucis miseriam induxerunt. Nil ex eis habeo, nisi miseriam et peccatum, et corruptibile hoc corpus quod gesto. Ad illos vero festino, qui morte corporis hinc exierunt. Cum eorum sepulcra respicio, non inveno in eis nisi cinerem et vermem, fetorem et horrorem. Quod ego sum, ipsi fuerunt ; et quod ipsi sunt, ego ero. Quid sum ego ? Homo de humore liquido. Fui enim in momento conceptionis de humano semine conceptus ; deinde spuma illa coagulata modicum

crescendo caro [665] facta est. Postea plorans et ejulans traditus sum hujus mundi exsilio ; et ecce jam morior plenus iniquitatibus et abominationibus. Jam jam præsentabor ante districtum Judicem, de operibus meis rationem redditurus. Væ mihi misero, cum venerit dies illa judicii, et aperti fuerint libri in quibus omnes mei actus et cogitationes Domino præsentandæ recitabuntur ! Tunc demisso capite præ confusione malæ conscientiæ, in judicio coram Domino stabo trepidus et anxius, utpote commemorans scelerum commissa meorum. Et cum dicetur de me, Ecce homo et opera ejus ; reducam ante oculos omnia delicta et peccata mea. Quadam namque vi divina fiet ut cuique sua opera bona vel mala in memoriam revocentur, et mentis intuitu mira celeritate cernantur ; ut accuset, vel excuset scientia conscientiam, atque ita simul et singuli, et omnes judicentur.

Judicium faciet gestorum quisque suorum,
Cunctaque cunctorum cunctis arcana patebunt.

Quod enim nunc confiteri erubescimus, tunc omnibus manifestabitur : et quidquid hic dissimulando palpamus, totum illic vindex flamma comburet.

Ignis ubique ferox ruptis regnabit habenis.

Quantoque diutius Deus nos exspectat, ut emendemus tanto districtius judicabit, si neglexerimus.

5. Cur ergo tantopere vitam istam desideramus, in qua quanto amplius vivimus, tanto plus peccamus? Quanto est vita longior, tanto culpa numerosior. Quotidie namque crescunt mala, et subtrahuntur bona: assidue variatur homo per prospera et adversa, et ignorat quando moriatur. Sicut enim in cœlo stella coruscans velociter currit, et repente deficit; et sicut scintilla ignis subito exstinguitur, et in cinerem redigitur:

Sic cito finitam datur istam cernere vitam.

Dum enim libenter ac jucundissime moratur homo in mundo, diuque se victurum arbitratur,

Ac multa in longum disponit tempus agenda;

subito rapitur in mortem, et ex improvise anima aufertur a corpore. Verumtamen cum magno metu magnisque doloribus anima separatur a corpore. Veniunt enim Angeli assumere illam, [666] ut perducant eam ante tribunal Judicis metuendi: et tunc illa memorans opera sua mala et pessima, quæ die noctuque gessit, contremiscit, et quærit illa fugere, induciasque petere, dicens: Date mihi vel unius horæ spatium. Tunc quasi loquentia simul opera, dicent: Tu nos egisti; opera tua sumus: non te deseremus, sed tecum semper erimus, tecum pergemus ad iudicium. Vitia quoque multis et multiplicibus criminibus eam accusabunt, multaque falsa testimonia adversus illam invenient, quanquam vera ad

damnationem ejus satis possent sufficere. Dæmones vero terribili vultu et horribili aspectu eam terrebunt : ingenti furore eam persequentur et comprehendent, tam terribiliter quam horribiliter volentes retinere et possidere, nisi sit qui eripiat. Tunc anima inveniens oculos clausos et os, aliosque corporis sensus per quos solebat egredi, et delectari in his exterioribus, revertetur ad se ; et videns se solam et nudam, ingenti horrore concussa, desperatione deficiet in se, et cadet sub se : et quia amore mundi, et carnis voluptate, Dei amorem dereliquerat, derelinquetur a Deo misera in hora tantæ necessitatis, atque dæmonibus tradetur in inferno crucianda.

6. Sic anima peccatoris in die qua ignorat, et hora qua nescit, rapitur a morte, et segregatur a corpore, pergitque miseriis plena, tremens et dolens : et cum nullam excusationem habeat, quam pro peccatis suis possit obtendere, contabescit et pertimescit ante Deum apparere. Ingenti horrore concutitur, et multiplicibus cogitationum æstibus agitur, cum urgente solutione carnis, et subductis e medio omnibus, se et illum terminum considerat cui appropinquat, et post paululum hoc invenit quod in perpetuum mutari non poterit. Considerat plane, quam districtus veniat æternus Judex, et ante severitatem tantæ justitiæ, quas rationes vitæ suæ ponat. Si enim cuncta opera quæ intelligere

potuit, devitavit ; ventura tamen coram districto Judice illa, magis quæ in semetipsa non intelligit, pertimescit. Crescit pavor, cum cogitat quod viam vitæ hujus nequaquam sine culpa transire potuit : nec hoc quidem quod laudabiliter vixit, sine aliquo reatu est, si remota pietate judicetur. Quis enim considerare valeat, quanta mala per momenta temporum perpetramus, et quanta bona facere negligimus ? Sicut enim peccatum est perpetratio mali, sic delictum est desertio boni. Gravis [667] siquidem jactura est, cum nec bona facimus, nec bona cogitamus, sed cor nostrum per vana et inutilia sinimus vagari. Nimis tamen difficile est cor tenere, et ab illicita cogitatione servare. Nimis etiam difficile est terrenas occupationes absque peccatis ministrare. Quapropter nullus semetipsum dijudicare et comprehendere perfecte potest ; sed multis cogitationibus occupatus, sibimetipsi aliquo modo manet incognitus, ut omnino quod tolerat nesciat. Propterea urgente exitu, subtiliori terretur metu : quia etsi illa quæ scivit, nunquam se prætermisisse meminit, formidat tamen ea quæ nescit.

CAPUT III. DE DIGNITATE ANIMÆ, ET VILITATE CORPORIS.

7. O anima, Dei insignita imagine, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum Angelis, capax beatitudinis, hæres bonitatis, rationis particeps,

quid tibi cum carne unde ista pateris ? Propter carnem aliena peccata tibi imputantur, et tuæ justitiæ quasi pannus menstruatae reputantur (Isai. LXIV, 6), atque tu ipsa ad nihilum es redacta, et quasi nihilum et inane reputata. Nihil enim aliud est caro, cum qua tanta est tibi societas, nisi spuma caro facta, fragili vestita decore : sed erit, quando erit cadaver miserum et putridum, et cibus vermium. Nam quantumcunque excolatur, semper caro est. Si diligenter consideres, quid per os et nares cæterosque corporis meatus egrediatur, vilis sterquilinum nunquam vidisti. Si singulas ejus misérias enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irretita vitiis, pruriens concupiscentiis, occupata passionibus, polluta illusionibus, prona semper in malum, et in omne vitium proclivis, plenam omni confusione et ignominia invenies. Propter carnem homo vanitati similis factus est (Psal. CXLIII, 4), quia ex illa vitium concupiscentiæ traxit, quo captivus tenetur et incurvatur, ut diligat vanitatem, et iniquitatem operetur.

8. Attende, homo, quid fuisti ante ortum, et quid es ab ortu usque ad occasum, atque quid eris post hanc vitam. Profecto fuit quando non eras : postea de vili materia factus, et vilissimo panno involutus, menstrualis sanguine in utero [668] materno fuisti nutritus, et tunica tua fuit pellis [*al.* pellicia] secundina.

Sic indutus et ornatus progressus es ad nos :
Nec memor es quam sit vilis origo tui.

Forma, favor populi, fervor juvenilis, opesque
Subripuere tibi noscere quid sit homo.

Nihil aliud est homo quam sperma fetidum,
saccus stercorum, cibus vermium.

Post hominem vermis, post vermem fetor et horror.
Sic in non hominem vertitur omnis homo.

Cur ergo superbis, homo, attendens quod fuisti
vile semen, et sanguis coagulatus in utero ; deinde
miseriis hujus vitæ expositus et peccato, postea
vermis et cibus vermium futurus in tumulo ?
Quid superbis, pulvis et cinis, cujus conceptus
culpa, nasci miseria, vivere pœna, mori angustia ?

Unde superbit homo, cujus conceptio culpa,
Nasci pœna, labor vita, necesse mori ?

Cur carnem tuam pretiosis rebus impinguas et
adornas, quam post paucos dies vermes
devoraturi sunt in sepulcro ; animam vero tuam
non adornas bonis operibus, quæ Deo et Angelis
ejus præsentanda est in cœlis ? Quare animam
tuam vilipendis, et ei carnem præponis ?
Dominam ancillari, et ancillam dominari, magna
abusio est. Totus quidem iste mundus ad unius
animæ pretium æstimari non potest. Non enim
pro toto mundo Deus animam suam dare voluit,
quam pro anima humana dedit. Sublimius ergo
est animæ pretium, quæ non nisi sanguine Christi
redimi potuit. Quam ergo commutationem dabis

pro anima tua, qui pro nihilo das illam ? Nonne Dei Filius cum esset in sinu Patris, a regalibus sedibus pro ea descendit, ut eam liberaret a potestate diaboli ? Quam cum vidisset peccatorum funibus irretitam, jamjamque dæmonibus tradendam, ut morte perpetua damnaretur, flevit super illam, quæ flere se nesciebat : nec solum flevit, sed etiam occidi se permisit, ut pretioso sanguinis sui pretio eam redimeret.

Aspice, mortalis, pro te datur hostia talis.

9. Agnosce, homo, quam nobilis est anima tua, et quam gravia fuerint ejus vulnera, pro quibus necesse fuit Christum Dominum [669] vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, et mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Noli ergo vilipendere animæ tuæ passionem, cui a tanta majestate tantam vides exhiberi compassionem. Fudit ipse lacrymas pro te : lava et tu per singulas noctes lectum tuum cordis compunctione, et lacrymarum assiduitate. Fudit ipse sanguinem suum funde et tu tuum quotidiana corporis afflictione : quem si semel ponere pro Christo non potes, saltem mitiori quodam, sed longiori martyrio pone. Noli attendere quid caro velit, sed quid spiritus poscit. Tunc enim gloriosus erit, cum ad Deum suum redierit, ita tamen si de corpore nullum peccatum secum tulerit, et

deterserit omne sordidum. Si vero dicis, Durus est hic sermo ; non possum mundum spernere, et carnem meam odio habere : dic mihi, ubi sunt amatores mundi, qui ante pauca tempora nobiscum erant ? Nihil ex eis remansit, nisi cineres et vermes. Attende diligenter quid sunt, vel quid fuerunt. Homines fuerunt sicut tu : comederunt, biberunt, riserunt, duxerunt in bonis dies suos ; et in puncto ad inferna descenderunt (Job. XXI, 13). Hic caro eorum vermibus, et illic anima ignibus deputatur, donec rursus infelici collegio colligati, sempiternis involvantur incendiis, qui socii fuerunt in vitiis. Una namque pœna implicat, quos unus amor in crimine ligat. Quid profuit illis inanis gloria, brevis lætitia, mundi potentia, carnis voluptas, falsæ divitiæ, magna familia, et mala concupiscentia ? Ubi risus, ubi jocus ubi jactantia, ubi arrogantia ? De tanta lætitia, quanta tristitia ! post tantillam voluptatem, quam gravis miseria ! De illa exultatione ceciderunt in magnam miseriam, in grandem ruinam et in magna tormenta.

10. Quidquid illis accidit, tibi accidere potest, quia homo es : homo de humo, limus de limo. De terra es, et de terra vivis, et in terram reverteris, quando venerit dies illa ultima, quæ subito veniet ; et forsitan hodie erit. Certum est quia morieris ; sed incertum quando, aut quomodo, vel ubi Quoniam mors ubique te exspectat, tu quoque, si sapiens fueris, ubique eam exspectabis. Si carnem

sequeris, punieris in carne ; si in carne delectaris, cruciaberis in carne. Si curiosas vestes requiris, pro ornatu vestium subter te sternetur tinea, et [670] operimentum tuum erunt vermes (Isai. XIV, 11). Justitia enim Dei aliud judicare non potest, nisi quod merentur opera nostra. Qui enim plus diligit mundum quam Deum, sæculum quam claustrum, gulam quam abstinentiam, luxuriam quam castitatem, sequitur diabolum, et ibit cum eo in supplicium æternum. Quis, putas, tunc mœror erit, quis luctus, quæ tristitia, cum separabuntur impii a consortio sanctorum, et a visione Dei : et traditi in potestatem dæmonum, ibunt cum ipsis in ignem æternum, ibique semper erunt sine fine in luctu et gemitu ! Procul quippe a beata paradisi patria exsulantes, cruciabuntur in gehenna perpetua, nunquam lucem visuri, nunquam refrigerium adepturi ; sed per millia millium annorum in inferno cruciandi ; nec inde unquam liberandi, ubi nec qui torquet, aliquando fatigatur ; nec qui torquetur, aliquando moritur. Sic enim ignis ibi consumit, ut semper reservet ; sic tormenta aguntur, ut semper renoventur. Juxta vero qualitatem culpæ pœnam sustinebit unusquisque gehennæ, et similis culpæ rei suis similibus jungentur cruciandi. Nihil aliud ibi audietur nisi fletus et planctus, gemitus et ululatus, mœrores atque stridores dentium : nihilque ibi videbitur, nisi vermes, et larvales

facies tortorum, atque teterrima monstra
dæmonum.

Vermes crudeles mordebunt intima cordis :
Hinc dolor, inde pavor, gemitus, stupor, et timor
horrens.

Ardebuntque miseri in igne æterno in æternum et
ultra. In carne cruciabuntur per ignem, in spiritu
per conscientiæ vermem. Ibi erit dolor
intolerabilis, timor horribilis, fetor incomparabilis,
mors animæ et corporis sine spe veniæ et
misericordiæ. Sic tamen morientur, ut semper
vivant ; et sic vivent, ut semper moriantur. Ita
anima peccatoris aut in inferno pro peccatis
cruciat, aut in paradiso pro bonis meritis
collocatur. Nunc ergo alterum e duobus
eligamus : aut semper cruciari cum impiis, aut
perpetualiter lætari cum sanctis. Bonum siquidem
et malum, vita et mors, ante nos sunt posita, ut ad
quod voluerimus manum extendamus. Si
tormenta non terrent nos, saltem invitent præmia.
[671]

CAPUT IV. DE PRÆMIO PATRIÆ CÆLESTIS.

11. Præmium est videre Deum, vivere cum
Deo, vivere de Deo, esse cum Deo, esse in Deo,
qui erit omnia in omnibus ; habere Deum, qui est
summum bonum. Et ubi est summum bonum, ibi
est summa felicitas, summa jucunditas, vera
libertas, perfecta charitas, æterna securitas, et

secura æternitas ; ibi est vera lætitia, plena scientia, omnis pulchritudo, et omnis beatitudo.

Est ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honestas,
Gaudia, lætitiæ, dulcedo, vita perennis.

Gloria, laus, requies, amor, et concordia dulcis.

Sic cum Deo homo beatus erit, in cujus conscientia peccatum inventum non fuerit. Videbit Deum ad voluntatem, habebit ad voluptatem, fruetur ad jucunditatem. In æternitate vigebit, in veritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æternitatem, sic cognoscendi facilitatem et requiescendi felicitatem. Civis siquidem erit illius sanctæ civitatis, cujus Angeli cives sunt, Deus Pater templum, Filius ejus splendor, Spiritus sanctus charitas. O civitas cœlestis ! mansio segura, patria fertilis et ampla, totum continens quod delectat : populus sine murmure, incolæ quieti, homines nullam indigentiam habentes ! *Quam gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei ! sicut lætantium omnium habitatio est in te* (Psal. LXXXVI, 3, 7). Omnes lætantur in lætitia et exultatione : omnes delectantur de Deo, cujus aspectus pulcher, facies decora, eloquium dulce. Delectabilis est ad videndum, suavis ad habendum, dulcis ad perfruendum. Ipse per se placet, et per se sufficit ad meritum, sufficit ad præmium ; nec extra illum quidquam quæritur, quia totum in illo invenitur quidquid desideratur. Semper libet eum aspicere, semper habere ; semper in illo delectari, et illo perfrui. In illo

clarificatur intellectus, et purificatur affectus ad cognoscendam et diligendam veritatem. Et hoc est totum bonum hominum, nosse scilicet et amare Creatorem suum.

12. Quæ ergo nos agit vesania, vitiorum sitire absinthium, hujus mundi sequi naufragium, vitæ labentis pati infortunium, impiæ [672] tyrannidis ferre dominium, et non magis convolare ad sanctorum felicitatem, ad Angelorum societatem, ad solemnitatem supernæ lætitiæ, et ad jucunditatem contemplativæ vitæ, ut possimus intrare in potentias Domini, et videre superabundantes divitias illas bonitatis? Ibi vacabimus, et videbimus quam dulcis est Dominus, et quam magna multitudo dulcedinis ejus. Videbimus gloriæ decorem, sanctorum splendorem et regiæ potestatis honorem. Cognoscemus Patris potentiam, Filii sapientiam, Spiritus sancti benignissimam clementiam; et ita habebimus notitiam illius summæ Trinitatis. Nunc corpora per corpus videmus, imagines etiam corporum spiritu cernimus: tunc vero ipsam Trinitatem puro mentis intuitu videbimus. O beata visio! videre Deum in seipso, videre in nobis, et nos in eo felici jucunditate et jucunda felicitate! Quidquid desiderabimus, totum habebimus, nihil amplius desiderantes: et quidquid videbimus, amabimus, ipso amore beati; beati dulcedine amoris et suavitate contemplationis. Hæc erit summa illius

contemplationis, hæc erit summa illius felicitatis, quoniam intelligetur in suo puro esse sincera divinitas, comprehendetur in ea incomprehensibilis Trinitas. Patebunt arcana divinitatis ; videbitur et amabitur Deus : et hæc visio et delectatio totum cor hominis implens et satians, tota erit illius beatitudinis consummatio. Una erit omnium lingua, jubilatio indefessa, unus affectus, amor æternus. Patebit veritas, implebitur charitas ; et erit integra corporis et animæ societas [*fortasse* satietas]. Fulgebit sicut sol humanitas glorificata : quieta erit et concors carnis et spiritus societas : Angelorum et hominum erit gaudium unum, unum colloquium, unum convivium. Non languebit amor, nec liquefiet dilectio. Præsentibus omnibus bonis, nulla erit dilationis afflictio, quoniam beatifica divinæ majestatis præsentia omnibus erit omnia, et erit communis omnium omnipotentia, sapientia, pax, justitia, et intelligentia. Non erit in illa pace diversitas linguarum, sed pacifica et concors concordia morum et affectuum. In torrente illius voluptatis nihil ultra appetet cumulata satietas ; tanta erit felicitas. Ibi siquidem erit cumulus felicitatis supereminens gloria, et superabundans lætitia.

13. Sed ad hæc quis idoneus ? Profecto verus pœnitens, bonus obediens, amabilis socius, [673] fidelis servus. Verus pœnitens semper in labore et dolore : dolet de præteritis, laborat pro futuris cavendis. Vera siquidem pœnitentia est, sine

temporis intermissione de peccatis dolere. Sic plangit commissa, ut non committat plangenda. Irrisor namque est et non verus pœnitens, qui adhuc agit quod pœniteat. Si ergo vis verus pœnitens esse, cessa a peccato, et noli amplius peccare ; quoniam inanis est pœnitentia quam sequens coinquinat culpa. Omnis bonus obediens dat suum velle, et suum nolle, ut possit dicere : *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum* (Psal. CVII, 2). Paratum quodcunque præceperis facere, paratum ad nutum citius obedire, paratum tibi vacare, proximis ministrare, meipsum custodire, et in cœlestium contemplatione requiescere. Amabilis socius, omnibus est officiosus, et nulli onerosus. Omnibus est officiosus, quia devotus ad Deum, benignus ad proximum, sobrius ad mundum ; Domini servus, proximi socius, mundi dominus. Superiora habet ad gaudium, æqualia ad consortium, inferiora ad servitium. Nulli est onerosus, sed inferiora redigit ad utilitatem mediorum, et ad honorem superiorum : superiora sequens, inferiora trahens ; ab illis possessus, ista possidens. Fidelis servus est in contemplatione Dei, et custodia sui. Custodiæ ergo tuæ adhibe prius omnem diligentiam. Deinde intelligens te nunquam posse sufficere ad te custodiendum tua industria, divinam implora clementiam. Itemque ad contemplandam in te Creatoris tui voluntatem bonam et beneplacentem atque perfectam, angelicam exora tutelam, patrociniūque

omnium cum Christo regnantium super te roga. Curre per singulos, supplica singulis, et simul omnibus clama et dic : *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos, amici mei* (Job XIX, 21). Recipite fugitivum vestrum, sed fratrualem, sed consanguineum in sanguine Redemptoris. En pauper stat ad ostium, clamat et pulsat. Aperite pulsanti, et conducite eum usque ad Regem ut prostratus coram eo indicem ei omnes miserias et omnes necessitates quas patior. Ad extremum vero praelato tuo cor tuum cum omni progenie reconsigna. Nullum in eo remaneat peccatum, quod non pura confessione deleatur. Jesum Christum etiam super cor tuum sicut signaculum pone. Cum enim Christus cordis ostium custodit, et est cordis ostiarius, ut [674] per illum ingrediantur et egrediantur omnes familiæ cordis, consequenter adsunt millia millium Angelorum ad fores exteriorum sensuum excubantium, nec audet alienigena irrumpere terribiles illas acies, propter ostiarii reverentiam, et Angelorum custodiam.

CAPUT V. DE QUOTIDIANO SUI IPSIUS EXAMINE.

14. Integritatis tuæ curiosus explorator vitam tuam in quotidiana discussione examina. Attende diligenter quantum proficias, vel quantum deficias qualis sis in moribus, et qualis in affectibus : quam similis sis Deo, vel quam dissimilis : quam

prope, vel quam longe, non locorum intervallis, sed morum affectibus. Stude cognoscere te : quam multo melior et laudabilior es, si te cognoscis, quam si te neglecto cognosceres cursum siderum, vires herbarum, complexiones hominum, naturas animalium, et haberes omnium cœlestium et terrestrium scientiam. Redde ergo te tibi, et si non semper, vel sæpe ; saltem interdum. Rege tuos affectus, dirige actus, corrige gressus, In te nihil remaneat indisciplinatum. Pone omnes transgressiones tuas ante oculos tuos. Statue te ante te, tanquam ante alium ; et sic temetipsum plange. Plora iniquitates et peccata, quibus Deum offendisti : indica ei miseras tuas, ostende illi malitiam adversariorum tuorum. Cumque coram eo in lacrymis te maceraveris, precor te ut memor sis mei.

15. Ego enim ex quo cognovi te, in Christo diligo te ; et illuc mentionem tui defero, ubi et illicita cogitatio supplicium, et honesta promeretur præmium. Ad altare namque Dei cum peccator sto, sed sacerdos, tui me comitatur memoria. Tu vero mihi vicem reddes, si me amaveris, et orationum tuarum participem feceris. Ibi recordatione tecum esse præsens desidero, ubi pro te et tuis familiaribus devotas preces coram Deo fundis. Nec mireris, si dixi, Præsens : quoniam si me amas, et ideo amas, quia imago Dei sum, ita tibi præsens sum, ut tu ipse tibi. Quidquid enim tu es substantialiter, hoc ego sum.

Imago enim Dei est omnis anima rationalis. Proinde qui in se imaginem Dei quærit, tam proximum quam se quærit : [675] et qui illam in se quærendo invenerit, in omni homine eam cognoscit. Visio enim animæ, intellectus est. Si ergo te vides, me vides, qui nihil aliud sum quam tu. Et si Deum diligis, me imaginem Dei diligis : et ego Deum diligendo, diligo te. Et ita dum unum quærimus, et ad unum tendimus, semper invicem præsentem sumus, sed in Deo in quo nos diligimus.

CAPUT VI. DE ATTENTIONE ORATIONIS TEMPORE HABENDA.

16. Cum ad orandum sive ad psallendum ecclesiam intraveris, fluctuantium cogitationum tumultus exterius relinque, curamque exteriorum penitus obliviscere, ut soli Deo possis vacare. Fieri enim non potest ut aliquando cum Deo loquatur, qui cum toto mundo etiam tacens fabulatur. Intende ergo illi qui intendit tibi ; audi illum loquentem tibi, ut ipse exaudiat te loquentem sibi. Ita fiet, si divinis laudibus solvendis debita reverentia et sollicitudine assistas, super singula verba divinæ Scripturæ diligenter intendas. Non quod ego ista faciam dico, sed quod facere vellem, et non fecisse pœnitet, et non facere piget. Tu vero cui major gratia concessa est, votis et devotis precibus pias aures Domini ad te flecte, lacrymis et suspiriis pro

tuis excessibus illum clementer exora, atque canticis spiritualibus in omnibus operibus suis illum lauda et glorifica. Nihil enim magis supernis civibus spectare libet ; nil Regi summo jucundius exhibetur, sicut ipse testatur : *Sacrificium laudis honorificabit me* (Psal. XLIX, 23). O quam felix esses, si spiritualibus oculis semel intueri posses, quomodo præveniunt principes conjuncti psallentibus in medio juvenularum tympanistriarum ! (Psal. LXVII, 26.) Videres procul dubio, qua cura, quove tripudio intersunt cantantibus, assistunt orantibus, adsunt meditantibus, supersunt quiescentibus, providentibus atque procurantibus præsent. Diligunt siquidem suos concives supernæ potestates, et pro iis qui hæreditatem capiunt salutis, sollicite congaudent, confortant, instruunt, protegunt, providentque omnibus. Omnes enim ipsi desiderant adventum nostrum, quoniam ipsi de nobis exspectant civitatis suæ ruinas [676] restaurari. Diligenter quærunt, et libenter audiunt bona de nobis : solliciti discurrunt medii inter nos et Deum, nostros gemitus fidelissime ad eum portantes, ipsiusque gratiam devotissime ad nos reportantes. Non dedignabuntur esse socii nostri, qui jam facti sunt ministri nostri. Exsultare eos fecimus, quando conversi sumus ad pœnitentiam. Festinemus ergo de nobis eorum lætitiâ adimplere. Væ tibi, quicumque es, qui desideras redire ad vomitum, reverti ad lutum. Putasne

placatos habebis eos in iudicio, quos tanto et tam sperato privare vis gaudio ? Exsultaverunt quando venimus ad religionem, tanquam super his quos ab ipsa inferni porta cernerent revocari. Quid vero tunc erit, si ab ipsa janua paradisi viderint redire, et retrorsum abire eos, qui jam alterum pedem habebant in cœlo ? Nam etsi corpora inferius, sed corda sursum.

17. Curramus ergo non passibus corporis, sed affectibus mentis, sed desideriiis, sed suspiriis, quoniam non solum Angeli, sed Angelorum Creator nos exspectat. Exspectat nos Deus Pater, tanquam filios et hæredes, ut constituat nos super omnia bona sua. Exspectat nos Dei Filius tanquam fratres et cohæredes, ut fructum suæ nativitatis, et pretium sui sanguinis Deo Patri offerat. Exspectat nos Spiritus sanctus : ipse siquidem est charitas et benignitas in qua ab æterno prædestinati sumus ; nec dubium quin prædestinationem suam adimpleri velit. Ergo quia omnis cœlestis curia exspectat nos et desiderat, desideremus eam quanto possumus desiderio. Cum magna namque confusione et rubore ad illam veniet, quisquis videre eam vehementer non desiderat. Quicumque vero jugi oratione et assidua cogitatione in illa conversatur, et securus hinc egredietur, et cum magna lætitia recipietur in illam. Ubicumque ergo fueris, intra temetipsum ora. Si longe fueris ab oratorio, noli quærere locum, quoniam tu ipse locus es. Si fueris in lecto

aut in alio loco, ora, et ibi est templum. 'Frequenter orandum, et flexo corpore mens est erigenda ad Deum. Sicut enim nullum est momentum, quo homo non utatur vel fruatur Dei bonitate et misericordia : sic nullum debet esse momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria.

18. Sed dicis : Ego quotidie oro, et orationis [677] meæ nullum fructum video ; sed sicut accedo ad illam, sic et redeo. Nemo mihi respondet, nemo loquitur, nemo quidpiam donat, sed incassum laborasse videor. Sic loquitur humana stultitia, non attendens quid inde Veritas promittat dicens : *Amen dico vobis, quia quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis* (Matth. XXI, 22 ; Marc. XI, 24). Noli ergo vilipendere orationem tuam, quoniam ille ad quem oras, non vilipendit eam ; sed antequam egrediatur de ore tuo, ipse scribi eam jubet in libro suo. Et unum e duobus indubitanter sperare debemus, quoniam aut dabit nobis quod petimus, aut quod nobis noverit esse utilius. Cogita itaque de Deo quidquid melius potes, et de te quidquid deterius vales. De illo amplius credere debes, quam cogitare potes. Omne tempus in quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidisse. Omnis siquidem res aliena est a nobis : tempus autem tantum nostrum est. Vaca ergo, et ubicunque fueris, tuus esto. Noli te rebus tradere, sed commodare. Quocunque loco consistis,

cogitationes tuas jacta in Deum, et aliquid salutare in animo tuo versa. Omnis siquidem locus ad meditando congruus est.

19. Tota ergo facultate animum colligens, libere tecum habita, et in latitudine cordis tui deambulans, ibidem cœnaculum grande stratum Christo exhibe. Mens namque sapientis semper est apud Deum. Illum semper ante oculos habere debemus, per quem sumus, vivimus et sapimus. Ipsum namque, ut essemus, habemus auctorem ; ipsum etiam ut sapientes simus, debemus habere doctorem, et ut beati simus, internæ suavitatis largitorem. Et in hoc imaginem ejus, hoc est illius summæ Trinitatis, in nobis cognoscimus. Nam sicut ille est, et sapiens est, et bonus est ; sic et nos pro modulo nostro et sumus, et nos esse scimus, et id esse et nosse diligimus. Utere igitur te ipso velut Dei templo, propter illud quod in te est simile Deo. Honor siquidem Deo summus est, illum venerari et imitari. Imitaris, si pius es. Templum enim sanctum est Deo mens pia, et altare optimum cor ejus. Veneraris, si misericors es, sicut ipse omnibus misericors est. Hostia siquidem acceptabilis est Deo, facere bonum omnibus pro Deo. Fac omnia sicut Filius Dei, ut dignus sis eo qui te dignatus est filium vocare. In omnibus vero quæ agis, Deum [678] esse præsentem cognosce. Cave ergo ne in eo quod male delectat, vel visio tua vel cogitatio tua remoretur : nec dicas aut facias quod non licet,

etiam si libet : nec aliquo facto vel signo Deum offendas, qui ubique præsens cernit quidquid facis. Magna custodia tibi necessaria est, quoniam ante oculos Judicis vivis cuncta cernentis. Cum illo tamen semper es securus, si talem te præparaveris, ut tecum adesse dignetur. Si tecum non est per gratiam, adest per vindictam. Sed væ tibi, si ita tecum est. Imo væ tibi, si ita tecum non adest. Illi namque irascitur Deus, quem peccantem non flagellat : nam quem flagellando non emendat, in futuro damnat.

CAPUT VII. DE CUSTODIA CORDIS, ET STUDIO ORATIONIS.

20. Certum est quoniam mors ubique minatur tibi. Diabolus insidiatur, ut rapiat animam tuam, quando egredietur de corpore : tu vero noli timere, quoniam Deus qui in te habitat (si tamen in te habitat) eripiet te, et a morte, et a dæmone. Fidelis enim socius est, nec deserit sperantes in se, nisi ipse prior deseratur. Deseritur autem cum cor per pravas et inutiles cogitationes vaga mente discurrit. Idcirco omni sollicitudine et custodia illud custodire et tenere debes, ut in illo Deus requiescere possit. In omni namque creatura quæ sub sole mundi vanitatibus occupatur, nihil humano corde sublimius, nihil nobilius, nihil Deo similis reperitur. Quapropter nihil aliud quærit a te nisi cor tuum. Munda ergo illud per puram confessionem et assiduam orationem, ut mundo

corde Deum videre possis per continuam Dei circumspectionem. In omni loco esto ei subjectus et intentus, et compone mores tuos, ut sis in te placatus. Dilige omnes homines, et omnibus te amabilem exhibe, ut sis pacificus, et Dei filius. Sic eris bonus monachus, sanctus, humilis et rectus : et cum talis fueris, memento mei.

21. Væ mihi qui ista dico, et ista non facio : et si aliquando facio, non diu persevero. Ista habeo in memoria, et non servo in vita : habeo in sermonibus, et non in moribus. Legem in corde et in ore tota die rumino, et [679] contraria legi ago. Lego de religione in ea, et plus diligo lectionem quam orationem. Verumtamen nihil aliud me docet divina Scriptura, nisi religionem amare, unitatem servare, charitatem habere. Ego autem miser et miserabilis, citius curro ad lectionem, quam ad orationem : libentius volo legere, quam Missas auscultare. Expectat me aliquis volens de necessitate sua mihi loqui ; ego vero librum aliquem accipio, quem ille vel ille vellet habere. Lego in eo, et legendo amitto fructus charitatis, pietatis affectus, compunctionis fletus, Missarum utilitatem, cœlestium contemplationem. Nil tamen in hac vita dulcius sentitur, nil avidius sumitur, nil ita mentem ab amore mundi separat, nil sic animam contra tentationes roborat, nil hominem ita excitat et adjuvat ad omne opus bonum, et ad omnem laborem, quam gratia contemplationis.

CAPUT VIII. DE INCURIAE SEU NEGLIGENTIAE
INTER ORANDUM DETESTATIONE.

22. Miserere mei, Deus, quoniam ibi plus pecco, ubi peccata mea emendare debeo. In monasterio namque sæpe dum oro, non attendo quod dico. Oro quidem ore, sed mente foris vagante, orationis fructu privor. Corpore sum interius, sed corde exterius : et ideo perdo quod dico. Parum enim prodest sola voce cantare sine cordis intentione. Propterea magna perversitas, imo magna insania est, quando cum Domino majestatis loqui in oratione præsumimus, et insensati aurem avertimus, et ad nescio quas ineptias convertimus cor. Magna quoque insania, et graviter vindicanda, cum vilissimus pulvis loquentem ad se audire dedignatur Creatorem universitatis. Ineffabilis vero est dignatio divinæ bonitatis, quæ quotidie conspicit nos infelices aures avertentes, obdurantes corda, et nihilominus clamat ad nos dicens : *Redite, prævaricatores, ad cor* (Isa. XLVI, 8). *Vacate, et videte quoniam ego sum Deus* (Psal. XLV, 11). Loquitur mihi Deus in Psalmo, et ego illi : nec tamen, cum Psalmum dico, attendo cujus Psalmus sit. Idcirco magnam injuriam Deo facio, cum illum precor ut meam precem exaudiat, quam ego qui fundo, non audio. Deprecor illum ut mihi intendat : ego vero nec mihi, nec illi intendo ; sed, quod deterius [680] est, immunda et inutilia in corde versando, fetorem horribilem ejus aspectibus ingero.

CAPUT IX. DE INSTABILITATE CORDIS HUMANI

23. Nihil est in me corde meo fugacius ; quod quoties me deserit, et per pravas cogitationes defluit, toties Deum offendit. Cor meum cor vanum, vagum et instabile, dum suo ducitur arbitrio, et divino caret consilio, in se ipso non potest consistere ; sed omni mobili mobilius, per infinita distrahitur, et hac atque illac per innumera discurrit. Et dum per diversa requiem quærit, non invenit ; sed in labore miserum, a requie vacuum manet : sibi non concordat, a se dissonat ; a se resilit, voluntates alternat, consilia mutat, ædificat nova, destruit vetera, destructa reædificat, eadem iterum atque iterum alio et alio modo mutat et ordinat, quia vult et non vult, et nunquam in eodem statu permanet. Sicut enim molendinum velociter volvitur, et nihil respuit, sed quidquid imponitur molit ; si autem nihil apponitur, se ipsum consumit : sic cor meum semper est in motu, et nunquam requiescit ; sed sive dormiam, sive vigilem, somniat et cogitat quidquid ei occurrit. Et sicut molendinum arena, si imponatur, exterminat, pix inquinat, palea occupat ; sic cor meum cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat et fatigat. Ita cor meum dum futurum non curat gaudium, nec divinum quærit auxilium, ab amore cœlestium elongatur, et in amore terrestrium occupatur. Cumque elabatur ab illis, et involvitur in istis, vanitas illud recipit, curiositas deducit, cupiditas

allicit, voluptas seducit, luxuria polluit, torquet invidia, turbat iracundia, cruciat tristitia ; sicque miseris casibus submergitur omnibus vitiis, quoniam unum Deum, qui ei sufficere poterat, dimisit.

24. Per multa dispergitur, et huc illucque quærit ubi requiescere possit, et nihil invenit quod ei sufficiat, donec ad ipsum redeat. A cogitatione in cogitationem ducitur, et per varias occupationes et affectiones variatur, ut saltem varietate ipsarum rerum impleatur, quarum qualitate satiari non potest. Sic labitur cordis miseria subtracta divina gratia. Cumque ad se [681] revertitur, et discutit quod cogitavit, nil reperit ; quia non opus fuit, sed importuna cogitatio, quæ componit multa de nihilo. Sic denique decipit imaginatio, quam dæmonum format illusio. Imperat mihi Deus ut præbeam illi cor meum ; et quia imperanti Deo non sum obediens et subditus, mihi sum rebellis et contrarius. Unde mihi subjugari non potero, donec illi fuero subjectus ; mihi que serviam nolens, qui ei nolo servire volens. Idcirco plura machinatur cor meum uno momento, quam omnes homines perficere possent uno anno. Cum Deo non sum unitus, et ideo in me ipso sum divisus. Cum illo vero uniri non possum, nisi per charitatem, nec subjici nisi per humilitatem, nec vere humilis esse nisi per veritatem.

25. Expedit ergo ut in veritate me discutiam, et cognoscam quam vilis, quam fragilis, et quam labilis sum. Deinde cum omnes misérias meas cognovero, necesse est illi inhæream, per quem sum, sine quo nihil sum, et nihil facere possum. Et quia a Deo peccando recessi, nisi per veram confessionem ad illum redire non possum. Fateri ergo oportet quod fatendum est ; quia nunquam eo modo aut ea intentione, qua peccavi, peccata confessus sum ; nec omnium recordatus sum, aut propter vetustatem, aut propter multitudinem. Si autem confessus sum, non pure confessus sum propter turpitudinem. Confessionem etiam meam divisi, ut diversis sacerdotibus diversa manifestarem : et ita venia carui, ad quam per partes pervenire putavi. Exsecranda namque fictio est, peccatum dividere, et superficie tenus radere, non intrinsecus eradicare. Non enim utilis est confessio, nisi sit in oris veritate, et cordis puritate. Et ut tres sint qui testimonium nobis dent in cœlo, Pater, Filius, et Spiritus sanctus, addamus testes sacerdotes cordi nostro et ori, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

26. Sed dicis : Sufficit mihi soli Deo confiteri, quia sacerdos sine eo a peccatis me absolvere non potest. Ad quod non ego, sed beatus Jacobus respondet dicens : *Confitemini alterutrum peccata vestra* (Jacobi V, 16). Conveniens namque valde est, ut nos qui peccando Deo contumaces fuimus,

pœnitendo supplices sacerdotibus et ministris ejus
simus, ut homo qui ad gratiam conservandam
mediatore non eguit, jam eam recuperare non nisi
per mediatorem hominem possit. [682] Gemat
ergo et suspiret ; et anxius pro peccato timeat, et
expavescat : sollicitus discurrat, auxiliares et
intercessores quærat ; prosternat se humiliter
homini, qui humiliter adstare noluit Creatori.
Nam et hoc saluberrimum est, ut homo corde
pœniteat, et ore delictum suum confiteatur :
quatenus Deus, qui pius adest per gratiam, cor ad
pœnitentiam compungat : deinde adsit, ut
confitenti peccatorum veniam tribuat. Quod si
forte peccator vere pœniteat, sed intercurrente
articulo necessitatis, ad confessionem pervenire
non possit ; confidenter credere debemus, quod
summus Sacerdos complet in eo quod mortalis
non potuit. Et jam apud Deum factum constat,
quod homo quidem vere voluit, sed non valuit
adimplere ; quia confessionem non contemptus
exclusit, sed impedivit necessitas.

CAPUT X DE IMPATIENTIA CORRECTIONIS, ET ACCUSATIONE PROPRIORUM DEFECTUUM AC VITIORUM.

27. In capitulo, ubi peccata mea emendare
debui, peccatis peccata addidi Cum de illis
accusatus fui, aut aliquo modo excusavi, aut ex
toto negavi ; aut, quod deterius est, defendi, et
impatenter respondi : cum nullum sit peccatum a

quo non sim contaminatus, aut contaminari non possim. Justum est ergo, ut omni excusatione remota emendationem promittam, undecumque aut a quocumque accuser ; quatenus sic liberari valeam a peccato perpetrato vel perpetrando. Multitudinem iniquitatum mearum expavescens, aliorum transgressiones reprehendere timui, et ideo mortis auctor exstiti ; quia virus quod clamando expellere potui, non expuli. Indignatus sum adversus alios, qui me de vitiis meis reprehendebant ; et quos amare debui, odivi. Illa quæ mihi nocebant, vel displicebant, desideravi ut non essent. Sciebam tamen quod in natura sui erant bona, et a bono factore facta ; sed ideo mihi nocebant, quia malus eram, et male illis utebar. Nihil enim mihi contrarium est, nisi ego ipse. Mecum est quidquid mihi nocere potest, et ego ipse mihi sarcina sum.

28. Optavi etiam ut Deus peccata mea nesciret, aut punire nollet, aut non posset ; et ita [683] volui Deum esse insipientem, injustum et impotentem : quod si esset, Deus non esset. Non est superbia super superbiam meam, propterea longe a salute mea, verba delictorum meorum, suspecta est siquidem Deo superbia et odiosa ; nec fieri potest ut cum eo in gratiam revertatur. Diversum utriusque hospitium, nec in eodem cohabitant animo, quibus non licuit cohabitare in cœlo. In cœlo nata est ; sed velut immemor qua via inde cecidit, illuc postea redire non potuit.

Cum ær pluvia, vel nimio frigore, aut calore turbatus fuit, contra Deum inique murmuravi. Omnia namque quæ ad usum vitæ accepimus, ad usum culpæ convertimus. Quapropter justum est ut qui in cunctis peccavimus, in cunctis feriamur. Sæpe ad sacrum Mysterium vocem meam fregi, ut dulcius cantarem: magis delectabar in vocis modulatione, quam in cordis compunctione. Deus vero, cui non absconditur quidquid illicitum perpetratur, non quærit vocis lenitatem, sed cordis puritatem. Nam dum cantor mulcet populum vocibus, Deum irritat pravis moribus. Licentiam loquendi vel aliquid faciendi, sæpe nimia importunitate, vel calliditate a prælatis meis extorsi: non attendens miser, quoniam ille se decipit, qui occulte vel aperte satagit ut hoc ei Pater spiritualis injungat quod ipse desiderat.

29. Acum, vel cultellum, vel aliquid utile multoties nimium desideravi, nec confessus sum; quia peccatum non æstimabam, propter rei vilitatem. Verumtamen non multum distat quæcunque substantia vilis vel pretiosa requiratur, dum æqualiter sit corruptus affectus. Non enim cultellus in vitium est, sed cultelli appetitus: neque aurum in vitium est, sed auri cupiditas. In labore non laboravi quantum debui, vel quantum potui. In silentio etiam fui otiosus, quod est maximum peccatum. In silentio namque nemo sic debet esse otiosus, ut in eodem otio utilitatem non cogitet proximi: nec sic actuosus, ut Dei

contemplationem non requirat. Parum enim proficit, qui alteri non prodest, cum potest. De vitiis meis multoties me jactavi; putans esse insigne virtutis, ubi erat lapsus criminis. De virtutibus etiam vitia feci. Justitia namque dum suum modum excedit, crudelitatis vitium gignit: et nimia pietas dissolutionem disciplinæ parturit. Sic sæpe vitium est quod virtus putatur. Sic remissa segnities mansuetudo [684] creditur, et pigritiæ vitium quietis virtutem imitatur. Finxi me esse quod non eram: dixi me velle quod nolebam, vel nolle quod volebam. Aliud ore dicebam, et aliud corde volvebam: et ita sub ovina pelle vulpinam conscientiam conservabam. Vulpina plane conscientia est tepida conversatio, animalis cogitatio, ficta confessio, brevis et rara compunctio; obedientia sine devotione, oratio sine intentione, lectio sine ædificatione, sermo sine circumspectione.

30. O quam dura mihi sunt ista quæ loquor! quoniam meipsum loquendo ferio. Verumtamen quia me peccatorem non nego, sed peccatum meum cognosco, erit fortasse apud Deum pium judicem ipsa cognitio culpæ, impetratio veniæ. Dicam ergo, dicam miseriam meam, si forte sua pietas moveat illum. Dicam peccatum meum, quoniam notitia peccati initium est salutis. Magnam porto coronam, et vestem rotundam; regulam servo jejuniorum; statutis psallo horis, sed cor meum longe est a Deo meo. Exteriorem

superficiem intuens [*al.* mundans], salva mihi omnia arbitror, non sentiens vermem interiorem qui interiora corrodit. Unde Oseas, *Comederunt alieni robur meum, et ignoravi* (Osee VII, 9) : et ideo pergens totus in ea quæ foris sunt, et ignarus interiorum meorum, sicut aqua effusus sum, et ad nihilum redactus sum, præteritorum obliviscens, præsentium negligens, futura non providens. Ingratus sum ad beneficia, pronus ad mala, et tardus ad bona.

31. Si me non inspicio, nescio meipsum : si autem me inspicio, tolerare me non possum ; tanta invenio in me quæ digna sunt reprehensione et confusione : et quanto me subtilius et sæpius discutio, tanto plures abominationes in angulis cordis mei invenio. Ex quo namque peccare cœpi, nunquam unum diem sine peccato transire potui ; nec adhuc peccare cesso, sed de die in diem peccata peccatis addo, et ea quæ præ oculis habeo, inspicio, nec gemo ; erubescenda video, nec erubesco. Dolenda intueor, nec doleo : quod est mortis signum, et damnationis indicium. Membrum enim quod dolorem non sentit, mortuum est ; et morbus insensibilis, est incurabilis. Levis sum et dissolutus, nec me corrigo, sed ad peccata quæ confessus sum, quotidie redeo ; nec caveo foveam, in quam miser ego cecidi, vel alios cadere feci, aut vidi. Cumque plorare et orare deberem pro malis quæ feci, et bonis quæ neglexi, proh dolor ! [685] versum est

mihi in contrarium. Nam tepui et frigui a fervore orationis, et jam sine sensu frigidus remansi : et ideo flere meipsum non possum, quoniam gratia lacrymarum recessit a me.

CAPUT XI. DE INDIVIDUO COMITATU
CONSCIENTIÆ NOS UBIQUE REMORDENTIS.

32. Peccata mea celare non possum, quoniam quocunque vado, conscientia mea mecum est, secum portans quidquid in ea posui, sive bonum sive malum. Servat vivo, restituet defuncto depositum quod servandum accepit. Si male facio, adest illa ; si autem bene facere videor, et inde extollor, adest illa. Adest vivo, sequitur mortuum. Ubique mihi gloria, vel confusio est inseparabilis pro qualitate depositi. Sic, in domo propria, et a propria familia habeo accusatores, testes, iudices et tortores. Accusat me conscientia, testis est memoria, ratio iudex, voluptas carcer, timor tortor, oblectamentum tormentum. Quotquot enim fuerunt oblectamenta mala, tot erunt tormenta dira in pœna : nam inde punimur, unde delectamur

CAPUT XII. DE TRIBUS INIMICIS HOMINIS,
CARNE, MUNDO ET DIABOLO.

33. Adjuva me, Domine Deus meus, quoniam inimici mei animam meam circumdederunt : corpus scilicet, mundus, et diabolus. A corpore fugere non possum, nec

ipsum a me fugare. Circumferre illud necesse est, quoniam alligatum est mihi : perimere non licet, sustentare cogor ; et cum illud impinguo, hostem meum adversum me nutrio. Si enim satis comedero, et id robustum fuerit, sanitas et fortitudo ejus mihi adversantur. Mundus vero circumcingit et obsidet me undique, et per quinque portas, videlicet per quinque corporis sensus, scilicet visum, auditum, gustum, odoratum et tactum, sagittis suis me vulnerat ; et mors intrat per fenestras meas in animam meam. Respicit oculus, et mentis sensum avertit. Audit auris, et intentionem cordis inflectit. Odoratus cogitationem impedit. Os loquitur, et fallit. Per tactum ardor libidinis pro aliqua parva occasione [686] excitatur ; et nisi illico respuatur, subito totum corpus occupat, urit et incendit. Primo carnem cogitatione modicum titillat : deinde delectatione turpi mentem maculat ; et ad extremum per consensum pravitatis sibi mentem subjugat. Porro diabolus quem videre non possum, et ideo minus ab eo mihi cavere, tetendit arcum suum, et in eo paravit sagittas suas, ut vulneret me repente. Narravit ut absconderet laqueos suos, et dixit : *Quis videbit eos ?* (Psal. LXIII, 6.) Laqueum posuit in auro et argento ; et in omnibus quibus abutimur, cum illis male delectamur et illaqueamur. Nec solum laqueum posuit, sed et viscum. Viscus est amor possessionis, affectus cognationis, cupiditas

honoris, et carnis voluptas : quibus anima inuisatur et irretitur, ne pennis contemplationis per plateas supernæ Sion volare possit. Sagittæ diaboli sunt ira, invidia, luxuria, et cætera quibus anima vulneratur. Et quis est ille qui jacula ejus ignea extinguere possit ?

Proh dolor ! his telis superatur sæpe fidelis
Heu mihi ! quot video bella parata mihi !

34. Undique tela volant, undique tentamenta, undique pericula. Quocunque me vertam, nulla securitas est. Et quæ mulcent, et quæ tristant, vel molestant, omnia timeo : esuries et refectio, somnus et vigiliæ, labor et quies pugnant contra me. Non minus suspectus est mihi jocus, quam ira. Multos siquidem jocando scandalizavi. Nec minus prospera vereor quam adversa. Prospera namque suavitate sua incautum me faciunt, et decipiunt. Adversa vero quia aliquid amaritudinis habent, velut potiones amare me suspectum et timidum faciunt. Magis timeo malum quod facio in abscondito, quam quod in aperto. Malum namque quod nemo videt, nullus reprehendit : et ubi non timetur reprehensor, securus accedit tentator, et facilius perpetratur iniquitas. Nimirum utrobique bellum, utrobique periculum, utrobique timendum : et sicut in hostili regione versantibus, hac illacque circumspiciendum est, et ad omnem strepitum circumagenda est cervix. Caro suggerit mihi mollia, mundus vana, diabolus amara. Quia

quoties carnalis cogitatio mentem importune pulsat de cibo et potu, de somno, cæterisque similibus ad carnis curam pertinentibus, caro mihi loquitur. Cum de ambitione sæculi, de [687] jactantia, de arrogantia cogitatio vana in corde versatur, de mundo est. Quando autem ad iram et iracundiam, et amaritudinem animi provocor, diabolica suggestio est : cui non aliter quam ipsi diabolo resistendum est, nec aliter ab ea cavendum quam ab ipsa damnatione. Dæmonum officium est suggestiones malas ingerere : nostrum est illis non consentire. Nam quoties resistimus, diabolum superamus, angelos lætificamus, Deum honorificamus. Ipse enim nos hortatur ut pugnemus, adjuvat ut vincamus : certantes in bello spectat, deficientes sublevat, vincentes coronat.

CAPUT XIII. DE IMPUGNATIONE TRIUM DICTORUM INIMICORUM.

35. Caro mea de luto est, et ideo lutasas et voluptuosas cogitationes ab illa habeo ; vanas et curiosas a mundo ; a diabolo malas et malitiosas. Isti tres inimici me impugnant et persequuntur, nunc quidem aperte, nunc vero occulte, semper autem malitiose. Diabolus namque plus confidit in adjutorio carnis, quoniam magis nocet domesticus hostis. Illa vero ad subversionem meam cum illo fœdus iniit : utpote de peccato nata, et in peccato nutrita ; vitiis corrupta ab ipsa

origine, sed multo amplius vitiata prava consuetudine. Hinc est quod tam acriter concupiscit adversus spiritum : quod assidue murmurat, et impatiens est disciplinæ : quod illicita suggerit, nec rationi obtemperat, nec inhibetur ullo timore. Huic accedit, hanc adjuvat, hac utitur tortuosus ille serpens hostis humani generis : cui nullum aliud est desiderium, nullum negotium, nullum studium, nisi perdere animas nostras. Hic est qui jugiter malum machinatur, argute loquitur, artificiose suggerit, callide decipit. Illicitos motus insufflat, venenatas cogitationes inflammat : movet bella, nutrit odia, incitat gulam, movet libidinem, desideria carnis instigat, et peccati occasiones parat, et mille nocendi artibus corda hominum pulsare non cessat. Hinc est quod baculo nostro nos cædit, et manus nostras proprio cingulo ligat : ut caro quæ data est nobis in adjutorium, fiat nobis in ruinam et scandalum. Gravis lucta, et grave periculum est adversus domesticum hostem pugnare : [688] maxime cum nos advenæ simus, et ille civis. Ille suam inhabitat regionem : nos exsules sumus et peregrini. Magnum quoque discrimen est adversus diabolicæ fraudis astutiam tam crebros, imo continuos sustinere conflictus : quem astutum fecit tam natura subtilis, quam longa exercitatio malitiæ hujus.

CAPUT XIV. DE DESIDERIO PATRIÆ CŒLESTIS,
ET SUMMA EJUSDEM FELICITATE.

36. Eripe me de inimicis meis, Deus meus, et ab his qui oderunt me, quoniam confortati sunt super me. Ego vero qui usque ad hunc diem contra me vixi, jamjam per tuam gratiam mihi vivere incipiam. Sic enim in hoc mundo vivere debemus, ut cum corpus cœperit a vermibus devorari in sepulcro, anima lætetur cum sanctis in cœlo. Illuc spiritus dirigendus est, quo est iturus : illuc festinare debemus, ubi semper vivamus, et ubi mori amplius non timeamus. Si sic amamus istam labilem et caducam vitam, ubi cum tanto labore vivimus, ubi comedendo, bibendo, dormiendo, vix carnis necessitatibus satisfacimus : multo magis amare debemus vitam æternam, ubi nullum laborem sustinebimus, ubi summa semper jucunditas, summa felicitas, felix libertas, et felix beatitudo ; ubi similes erunt homines angelis Dei, et fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum (Matth. XIII, 43). Qualis, putas, tunc erit splendor animarum, quando solis splendorem habebit lux corporum ? Nulla erit ibi tristitia, nulla angustia, nullus dolor, nullus timor, nullus ibi labor, nulla mors, sed perpetua sanitas semper ibi perseverat.

37. Non surgit ibi malitia, nec carnis miseria. Nulla est ibi ægrotudo, nulla omnino necessitas : non est ibi fames, non sitis, non frigus, non æstus, non lassitudo jejunii, nec ulla tentatio inimici, nec peccandi voluntas, nec delinquendi facultas, sed totum lætitia, totum exsultatio possidet. Homines quoque angelis sociati, sine ulla carnis infirmitate

in perpetuum manebunt. Ibi erit jucunditas infinita, beatitudo sempiterna : in qua qui semel suscipitur semper tenetur. Ibi est requies a laboribus, pax est ab hostibus, amœnitas de novitate, securitas de æternitate, suavitas atque [689] dulcedo de Dei visione. Et quis non illic habitare vehementer desideret, et propter pacem, et propter amœnitatem, et propter æternitatem, et propter Dei visionem ? Nullus est ibi peregrinus, sed quicumque illuc venire merebuntur, securi in propria patria manebunt, semper læti, et semper satiati de visione Dei. Et quanto plus aliquis hic Deo obediens fuerit, tanto amplioem ab eo mercedem ibi recipiet : quantoque amplius Deum amabit, tanto propius videbit quem cernere cupit.

CAPUT XV. DE PROPRIETATIBUS ET
AFFECTIONIBUS VETERIS HOMINIS, EJUSQUE
MORTIFICATIONE ET MUTATIONE PER
CHRISTUM.

38. Dies hominis sicut umbra super terram, et nulla est mora : et tunc proprie nihil est, cum stare videtur. Cur ergo thesaurizat in terra homo, cum sine dilatione transeat, et illud quod colligitur, et ipse qui colligit ? Et tu homo, quem fructum exspectas in mundo, cujus fructus ruina est, cujus finis mors est ? Utinam saperes, et intelligeres, ac novissima prudenter provideres ! Scio quemdam qui per annos plurimos tecum familiariter vixit, ad mensam tuam sedit, cibum de

manu tua sumpsit, in sinu tuo dormivit, cum voluit tecum colloquium habuit : hic jure hæreditario servus tuus est. Sed quia ab ineunte ætate delicate nutristi eum, et virgæ pepercisti, contumax effectus est : levavit calcaneum suum super caput tuum, et te in servitutem redegit, et tui crudeliter dominatur.

39. Sed fortasse dices : Quis est hic ? Vetus homo tuus, qui conculcat spiritum tuum, qui pro nihilo habet terram desiderabilem, qui sola quæ carnis sunt sapit. Homo iste a nativitate cæcus est, et surdus, et mutus ; inveteratus dierum malorum, rebellis virtuti et veritati, inimicus crucis Christi. Deridet innocentem, et simpliciter transeuntem ; ambulat in magnis et in mirabilibus supra se. Arrogantia ejus est plus quam fortitudo ejus. Nullum reveretur. Dicit in insipientia sua : Non est Deus. Tabescit bonis, et malis pascitur alienis. Immundis cogitationibus pascitur ; non fatigabitur in illis transgrediens usque ad finem. Dispergit et dissipat propria, sicut prodigus ; cupit et rapit [690] aliena, sicut avarus ; turpitudinem et ignominiam congregat sibi ; simulans et callidus provocat iram Dei. Homo iste totus in peccatis natus est, et sic nutritus, amicus iniquitatis, filius mortis, vas iræ in contumeliam, aptus ad interitum. Qui cum talis sit, enarrat justitias Dei, et assumit testamentum ejus per os suum. Odit disciplinam, projicit dominum suum post dorsum suum. Cum videt furem, currit cum eo, et cum

adulteris portionem suam ponit. Adversus filium matris suæ ponit scandalum (Psal. XLIX, 16-20). Super terram etiam thesaurizat iram in die iræ. Vult a te hæreditatem tuam tollere, et desuper terram auferre: et tu tantam injuriam non vindicas, sed dissimulas, nec ei verbum durum loqueris, nec vultum iratum ostendis, sed blandienti tibi arrides? Ludis cum illusore: nescis quia Ismæl est qui tecum ludit? (Gen. XXI, 9.) Ludus iste non est pueritiæ, nec simplicitatis, vel innocentia; sed illusio est animæ, sed persecutio, sed mors. Jam te in foveam, quam fecit, præcipitavit: jam effeminatus es, jam jugo miserrimæ servitutis pressus, sub pedibus ejus misere et viliter conculcaris.

40. O miser et miserabilis homo! quis te liberabit de vinculo improprii hujus? Exsurgat Deus, et cadat armatus iste: cadat et conteratur inimicus homo, contemptor Dei, cultor sui, amator mundi, servus diaboli. Quid tibi videtur? Si recte sentis, mecum dices: Reus est mortis, crucifigatur. Noli ergo dissimulare, noli differre, noli parcere; sed festinanter, audacter, instanter crucifige hominem istum, sed cruce Christi, in qua est salus et vita: ad quem si ex corde clamaveris, Crucifixus tuus audiet te, benigne respondens, *Hodie mecum eris in paradiso* (Luc. XXIII, 43). O Christi pietas! o inopinata salus miseri! Tam gratuita est et probata dilectio Dei, tam stupenda dulcedo, tam inopinata dignatio,

tam invicta mansuetudo, ut qui ad eum clamaverit, exaudiat illum, quoniam misericors est. O quanta est misericordia Dei! quam ineffabilis mutatio dexteræ Excelsi! Heri eras in tenebris, hodie in splendore lucis: heri in ore leonis, hodie in manu mediatoris: heri in porta inferni, hodie in deliciis paradisi. Sed quid prosunt hæ litteræ admonitionis, nisi deleas de libro conscientiæ tuæ litteras mortis? Quid prosunt hæc scripta, lecta et intellecta, nisi temetipsum legas et intelligas? Da ergo operam [691] internæ lectioni, ut legas, inspicias, et cognoscas teipsum: legas ut diligas Deum, ut pugnes et vincas mundum et omnem inimicum; quatenus labor convertatur in requiem, luctus in gaudium, et post tenebras hujus vitæ videas ortum surgentis auroræ; videas etiam meridianum Solem justitiæ, in quo sponsum cum sponsa prospicies, unum eundemque Dominum gloriæ, qui vivit et regnat per infinita sæcula. Amen.

In manuscripto Cisterciensi, aliisque nonnullis uno [692] contextu subjunguntur quædam capita, quorum primum inscribitur, « De anima et ejus pietate, » etc. ac sic incipit: « Animus est substantia quadam rationis particeps. » Verum non sunt superiorum consecratoria, imo apud Hugonem Victorinum efficiunt librum secundum de Anima; apud Augustinum vero, tomo sexto, librum de Spiritu et Anima. Ad hæc, in codice V. C. Claudii Julii canonici ac cautoris Parisiensis superioribus subjungitur aliud caput ab his verbis incipiens, « Perfectissima atque plenissima justitia est, Deum toto corde amare, » etc. quæ verba desumpta sunt ex initio tractatus Paulini Aquileiensis

de Salutaribus Documentis, in appendice tomi 6 operum S. Augustini. Quocirca hic finem præmissis Meditationibus imponimus.